

összefüggéseiről; a személyi kultusz fogalomkezeléséről; a szociográfia műfaji jellegzetességeiről... — és így tovább.

A bizonyító példák felsorakoztatása, összefüggéseik kimutatása olykor a felzárkózás látszatát keltik. Galambos, Keszi és Szakonyi műveinek (*Zsilipek; Flóra Lágymányoson; Férfiak*) valós összefüggéseiként — és különbözőseiként! — irodalmunk hagyományosságának a tétele aligha elégíthet ki megnyugtató módon. Való igaz, hogy „feminizálódik a világ”. Mégis, úgy tűnik, hogy Kolozsvári Grandpierre Emil és Molnár Géza együttműltatásakor ebből kiindulni — kevés. A romantika mint *irodalomtörténeti kategória* másfajta kezelést kíván, mint *történelemszemléleti jelenség*. Nem értjük, miért kell szóvá tenni, hogy Lázár Ervin bevallottan ismeri néhány régi, népies szó jelentését; hogy Illés Endre egy figurája tudja, mit jelent feszengeni egy Brahms-szimfónia végén; s hogy miért kell csipkelődve felemlgetni a Nagykörutat mint „hűség és árulás határvonalát”... Ezek az elvétett megjegyzések, jelen pillanatban aligha segítik elő a rossz akusztikájú vita oly kívánatos abbamaradását.

El kell ismerni persze, hogy négy-öt mű rövid lélegzetű együtt tárgyalása eléggé problematikusnak látszik. E keretek között kevés lehetőség nyílik valamelyest is árnyalt irodalomtörténeti és esztétikai meditációkra, egy meggyőző bizonyító apparátus felvonultatására. Legfeljebb az alapvetőnek ítélt jelzések felmutatására, melyek mögött a legtöbb esetben az „ítész” szubjektív ízlése, véleménye a fedezet. Jó néhány kritika található a kötetben, melyekben a szubjektív ízlésnorma szervesen, természetesen foglalja magába az esztétikai értéknormákat. Találomna soroljuk csak ide az ironikus, groteszk művekről; Örkény, Mándy, Moldova, Fejes, Mészöly Miklós írói arcképéről: az *Avraham Bogatir hét napjára*-ról, a *G. A. úr X-ben*-ről, a *kivülről*-ről, a *Hideg napok*-ról írott kritikákat...

S hogy visszatérjünk a „hivatásos kritikus” kivételes szerepéhez: van ennek a szerepnek egy kényszerű oldala is, amiről Faragó nem tehet. Az tudniillik, hogy az *Élet és Irodalom*, amelynek „hivatásos kritikusa”, jelen pillanatig az egyetlen létező irodalmi hetilapunk. Így, ebben a minőségében Faragó egyedül van a pályán. S ha ez olykor feltűnővé válik, azért többek között egy konkurrens irodalmi hetilap konkurrens „hivatásos kritikusanak” a hiánya is felelős. Hogy az esetleges hasonlatnál maradjunk: egy megszorítani képes versenytárs nélkül igen nehéz a „formaellenőrzés”...

Mindezt nem Faragó védelmében mondjuk; erre — munkája összteljesítményét, valamint vállalkozásának jellegét figyelembe véve — nem szorul rá. De a kötet egyenetlenségei, ebben a vonatkozásban már egy szélesebb problémakört érintenek: irodalomkritikánk jelenlegi, rózsásnak alig nevezhető helyzetéhez szolgáltatnak meg szívlelendő adalékokat. (*Szépirodalmi Könyvkiadó 1969.*)

MAJOROS JÓZSEF

ÍRÓAVATÁS

SZIGETI GYÖRGY: LEGYEN VALAKI VELETEK

Több fiatal költő versein érződik manapság Ladányi Mihály költészetének hatása. Keserű lázadásaiban, a legszebb eszmékért is a szépség hulgánjaként vagy bohóckirályként perlekedő tartásában van valami rokonszenvesen fiatalos. Innét a nagy ígézet. Ma nem illik sem lelkesedni, sem átkozódni, menekülnünk a látványos kiállásoktól. Csakhogy az ironia-önironia és a fintorok mögé rejtekezés nem olyan

könnyű, mint első látásra gondolnánk. Szigeti György első kötetében sem az a baj, hogy láthatóan Ladányi vezeti a tollát, hanem inkább ennek következménye: ami szép a mesternél, suta a tanítványnál. A ladányias, vagdalkozó-fintorgó tiszta harag értéke Szigeti verseinek is, de nála ez legtöbbször túlbonyolított, „csinált” verseket eredményez. Mindig meglepő és eredeti akar lenni, nem a lírával törődik, hanem a szavakkal. Széttöri a vers logikáját egy-egy meghökkenítő kifejezés kedvéért. Hasonló okból túlírja legtöbb versét. Még a csupán hatsoros *József Attila* című is többet mondana az első három sor nélkül. Az „Apám paraszt volt” kezdetű is gazdagabb volna az első két strófa nélkül, a *Lassan*-ban pedig az utolsó kettő fölösleges stb. Máskor üvöltének a rímek, a köznapit és emelten költőt oly módon társítja, hogy kicsorbul a líra is meg a gondolat is (például a *Dal a szegényeknek* című darab, de az azonos című ciklus legtöbbször). Mit jelent az, hogy „a közvélemény alá estem”? Ilyet nem szabad leírni prózában sem, különösképpen visszás versben. Ráadásul egy rossz rím kedvéért!

Sok hasonló példát idézhetnék, de ha csak ezekről beszélnek, nagyon igazságtalan lennének a költővel szemben, hiszen biztató szép értékei is vannak kötetének. Azokra az önemésztő számvetésekre gondolok elsősorban, melyekben céljait, elszánnásait fogalmazza, melyekben póz nélkül keresi önmagát, helyét a világban (*Ez a világ; Szerelmes vers a hazához; Szoknyádba fogódzom; Biztató* stb.). Úgy vélem, ezek jelzik azt az utat, melyen Szigeti György megtalálhatja majd az egyéni, összetéveszthetetlen hangot, melyet rokonszenves türelmetlenséggel keres most. (*Magvető Könyvkiadó 1970.*)

KERTÉSZ LÁSZLÓ: FÁK ÉS AGANCSOK

Kertész László lírája sokkal letisztultabb, sokkal érettebb, mint a Szigetié. Ezen nem egyhangúságot vagy visszafogottságot értek, hanem egységesebb szemléletet, kimunkáltabb költői nyelvet, határozottabb egyéniséget. A *Fák és agancsok* mindenekelőtt színességével, gazdagságával lep meg. Ebben egyedülálló az első kötetek között. Az apasíratóval könnyedebb szerelmes dalok, filozófiai sugallatú természetversek, epikus és drámai menetű bibliai példázatok során a címadó vers kegyetlen, kínzó látomásáig vezet a sor. Kertész versei mindig egyénisége alaprétégeből sarjadnak, ezért egységes a nagy bőség ellenére is a kötet etikai állásfoglalása. Ezért vezetnek mindig biztos pontra a legkülönbözőbb irányból induló képek, gondolatok. Az ihlet vezérlő kedvét morális elkötelezettség irányítja. Olyan életformát kutat a költő, melyben tápot lelnek egyéniségének, szellemi erőinek legszebb értékei és vágyai, ugyanakkor azonban példás lehetőséget ad a nehéz örökség ápolására: a szegények szeretetére és segítésére. Hogy ez mily nehéz, arról vallanak a versek, s hogy mégis érdemes: mutatja a költő töretlen hite.

Sok a fájdalom és bánat ebben a költészetben, de a legszebb hit és hűség mindig diadalmaskodik. A jóságba, szeretetbe és másokért végzett munkába szórt élet legyőzhetetlen erővé magasztosul a költő hite szerint: „S a mindenség dülőjén / meztlábás árvákat vezet...” A kisvárosi értelmiség és a hajdúsági táj minden kinja hangot kap Kertész László lírájában. Tehetetlenséget panaszló, mardosó önvádjai azonban mindig felrúgó, küzdelemre ösztönző hitnek a kisugárzásai.

Nem a fölényes érvelés, hanem a megszenvedett élmény sokrétű exponálása a költő nagy érdeme. A kilátástalanság, a tehetetlenség érzésével való küzdelem a legkülönfélébb verstípusokat, költői magatartásformákat teremt meg. Ezek közül kettőt említenék. Az egyik a *Kuruc-keserves* és a *János bátyámnak*-szerű versek kemény, érdes, védekező, megverten is hatalmas erőt sejtető szegénylegény attitűdje. A másik a fenyegető védekezésre hangolt szerepet továbbépítő, eszmeileg elmélyítő bibliai ciklus. A bibliai alakok, történetek mindig aktuális gondok, személyes belső vívódások feloldására jönnek elő. Péter nemcsak azért tagadta meg mesterét, mert gyarló ember volt, „mert élni gyáván is szeretett”, hanem mert a hitvallás hiába-